

НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ПОСЛУГ З ПОДАТКОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ПОЛЬЩІ

PROVISION OF PROFESSIONAL TAX CONSULTING SERVICES ACCORDING TO POLISH LEGISLATION

Чайка В.В., д.ю.н., доцент,
професор кафедри фінансового та податкового права
Державний податковий університет

Статтю присвячено аналізу професійного ринку надання послуг у сфері податкового консультування в Польщі, а також окресленню можливих шляхів удосконалення цього напрямку в Україні. Відзначено, що у Польщі право фахово надавати послуги у сфері податкового консультування, а також представляти інтереси клієнтів – платників податків – у податкових органах і адміністративних судах передбачено для податкових радників, адвокатів і юридичних радників. Акцентовано увагу на кваліфікаційних вимогах до податкових радників, які висуває держава в особі Міністерства фінансів Польщі та Національна палата податкових радників, яка є самоврядною професійною організацією.

Зауважено, що податковий радник повинен мати широкі спеціальні знання в сфері матеріального і процесуального податкового права, обліку та податкового аналізу, професійної етики, а також необхідний практичний досвід та підтримувати безперервне навчання шляхом участі у науково-практичних конференціях, семінарах, курсах підвищення кваліфікації.

З'ясовано, що іспит на податкового радника у Польщі включає в себе дві частини, які складаються в різні дні – письмову та усну.

Встановлено, що письмова частина фахового іспиту на податкового радника включає в себе розв'язання тестів, а також розв'язання казусу – юридичної задачі, що полягає в складанні процесуального документа в інтересах і від імені клієнта. Водночас обґрунтовано, що усна частина передбачає відповіді на відкриті питання перед екзаменаційною комісією, та допуск до неї можливий лише в тому випадку, якщо кандидат успішно складе письмову частину іспиту.

Зроблено висновок про те, що загалом в європейській практиці існують два напрями щодо організації податкового консультування: державне регулювання та саморегулювання. Підкреслено, що на даний час в Україні інститут податкового консультування, на жаль, не є предметом законодавчого регулювання. Разом з тим, податкове консультування в Україні є предметом діяльності юридичних, адвокатських, аудиторських та інших господарюючих суб'єктів, але не становить окремих фахів податкового радника чи податкового консультанта, як у Польщі.

Ключові слова: податкове консультування, податковий радник, податковий консультант, Національна палата податкових радників, права допомога.

The article deals with the analysis of the professional market for the provision of services in the field of tax consulting in Poland, as well as to the outline of possible ways to improve this direction in Ukraine. It was noted that in Poland the right to provide professional services in the field of tax consulting, as well as to represent the interests of clients – taxpayers – in tax authorities and administrative courts is provided for tax advisers, lawyers and legal advisers. Attention is paid to the qualification requirements for tax advisors, which are put forward by the state on behalf of the Ministry of Finance of Poland and the National Chamber of Tax Advisors, which is a self-governing professional organization.

It was noted that a tax advisor must have extensive specialized knowledge in the field of material and procedural Tax Law, accounting and tax analysis, professional ethics, as well as the necessary practical experience and support continuous learning through participation in scientific and practical conferences, seminars, and advanced training courses.

It was found that the exam for a tax advisor in Poland includes two parts, which are taken on different days – written and oral ones.

It was established that the written part of the professional exam for a tax advisor includes solving tests, as well as solving a case – a legal task, which consists in drawing up a procedural document in the interests and on behalf of the client. At the same time, it is substantiated that the oral part involves answers to open questions before the examination board, and admission to it is possible only if the candidate successfully passes the written part of the exam.

It was concluded that, in general, in European practice there are two directions regarding the organization of tax consulting: state regulation and self-regulation. It is emphasized that, unfortunately, the institute of tax consulting in Ukraine is currently not subject to legislative regulation. At the same time, tax consulting in Ukraine is the subject of legal, attorney, auditor and other business entities, but does not constitute a separate profession of a tax adviser or tax consultant, as it does in Poland.

Key words: tax consulting, tax advisor, tax consultant, National Chamber of Tax Advisors, legal assistance.

Вступ. На сьогодні у Польщі існує декілька юридичних професій, які мають спільні та відмінні риси, і представники яких можуть бути експертами в галузі оподаткування і податкового права. Серед них можна виділити, зокрема, професії податкового радника, юридичного радника та адвоката. Усі ці три фахи є тісно пов'язаними з наданням професійної правової допомоги зацікавленим особам.

Відповідно до ч. 2 ст. 3 Закону Польщі від 5 липня 1996 року про податкове консультування [1] лише податковий радник, юридичний радник і адвокат можуть у межах своєї професійної діяльності представляти інтереси платників податків у податкових і митних справах в адміністративному та судовому порядку. Отже, до кого слід звернутися за фаховою допомогою у податкових справах у цій країні?

Метою статті є аналіз професійного ринку надання послуг у сфері податкового консультування в Польщі, а також окреслення шляхів удосконалення цього напрямку для України.

Виклад основного матеріалу. Історично перші офіси податкових радників з'явилися в Польщі у 1990 р. паралельно

з поширенням засад ринкової економіки. У 1996 р. було ухвалено закон про податкове консультування у першій редакції. У 2002 р. відбувається I загальнодержавний з'їзд податкових консультантів, а в 2010 р. виходить оновлена редакція закону про податкове консультування і налічується близько 9 тис. податкових консультантів [2]. На сьогодні закон про податкове консультування діє в Польщі у редакції 2021 р.

Необхідно відзначити, що професія податкового радника входить до т. зв. професій суспільної довіри (*zaufania publicznego*). Для виконання обов'язків податкового радника у Польщі необхідно отримати професійну кваліфікацію, підтверджену офіційним державним іспитом. Податковий радник повинен мати вищу освіту (як правило, юридичну, фінансову, економічну або бухгалтерську) та кваліфікацію, підтверджену на фаховому державному іспиті на комісію у Міністерстві фінансів.

Крім того, податковий радник повинен мати широкі спеціальні знання в сфері матеріального і процесуального податкового права, обліку та податкового аналізу, необхідний практичний досвід та підтримувати безперервне

навчання шляхом участі у науково-практичних конференціях, семінарах, курсах підвищення кваліфікації.

Щодо державного іспиту на податкового радника у Польщі, то він є надзвичайно складним і передбачає такі стадії:

1) підготовка необхідного пакету документів кандидатом (список, необхідний для подання, розміщений на сайті Міністерства фінансів;

2) їх подання до Міністерства фінансів та заявки на участь в іспиті;

3) складання власне іспиту у два етапи, де перша частина – письмова (розв'язання тестів, а також підготовка проекту виступу від імені клієнта у податковому органі чи адміністративному суді), а друга – усна (включає в себе відповіді на відкриті питання перед державною екзаменаційною комісією).

Для підготовки до комплексного іспиту кандидатам необхідно опрацювати близько:

- 1500 тис. тестових питань;
- 1300 відкритих питань;
- 48 юридичних задач – кейсів.

Кожне тестове завдання оцінюється таким чином:

1. правильна відповідь – два бали;
2. неправильна відповідь – мінус один бал;
3. немає відповіді – нуль балів.

Розв'язання юридичної задачі (кейсу) оцінюється за шкалою від 0 до 20 балів.

Умовою складання письмової частини іспиту є отримання не менше:

1. 80% від максимальної кількості балів за розв'язання тестів та

2. 10 балів за розв'язання юридичної задачі (кейсу).

Варто звернути увагу на те, що в тесті є від'ємні бали за неправильні відповіді. За розв'язання тестів можна отримати максимум 200 балів (100 питань*2 бали). Вважається, що кандидат успішно склав тести, якщо набере принаймні 160 балів (80% із 200 балів).

Список відкритих питань містить питання не менше ніж із 4 напрямів, зазначених у ст. 20 Закону про податкове консультування, у тому числі за напрямками, визначеними ст. 20 пунктів 2, 4, 5 і 12 Закону [1]. Зокрема, це такі напрями як: 1) податковий аналіз; 2) матеріальне податкове право; 3) процесуальне податкове право (тобто провадження в податкових органах та адміністративних судах, а також виконанче провадження у податкових справах); 4) положення про податкові консультації та професійну етику.

Письмовий екзамен проводиться не рідше одного разу на рік. Усна частина іспиту проводиться зазвичай кожного місяця. Потрібно також додати, що, за свідченням членів Національної палати податкових радників (*Krajowa Izba Doradców Podatkowych – dali KIDP*), письмовий екзамен складають, як правило, 70%–80% кандидатів, а усний – до 30% від попередньої кількості.

Водночас за даними KIDP [3] у квітні 2024 р. письмову частину екзамену склало 390 осіб (що становить всього лише 55,2% від загальної кількості кандидатів), не склало – 317 осіб (44,8% відповідно). Усього було допущено 707 осіб. Отже, результати складання письмового екзамену на податкового радника Національною палатою податкових радників визнано одними з найгірших останні кілька років.

Обов'язок вдосконалювати свої навички накладає на податкового радника палата, яка здійснює контроль і нагляд за професійною діяльністю податкових радників. Мова йде про Національну палату податкових радників. Членство податкових радників у KIDP є обов'язковим і встановлюється при внесенні особи податкового радника до реєстру.

Основне завдання, яке виконують податкові радники в контексті надання правової допомоги, – представництво інтересів клієнта. Це право може бути реалізоване як

в адміністративному, так і в судовому порядку. До завдань податкового консультанта також входить:

– надання консультацій, висновків та роз'яснень з питань виконання податкового обов'язку;

– заповнення податкових декларацій та/або надання допомоги з цього приводу;

– консультування в галузі міжнародного податкового права, а також консультування та представництво інтересів клієнтів у сфері зобов'язань, що випливають з митного права;

– консультації щодо використання державної допомоги для підприємств, фондів ЄС та інших видів діяльності, дозволених Законом про податкове консультування.

Водночас професія податкового радника у Польщі передбачає наявність страхового поліса цивільно-правової відповідальності. Документ підтверджується Національною палатою податкових консультантів, а сам факт наявності страховки гарантує захист інтересів клієнта у разі форс-мажорних обставин. Таким чином, вимогами до податкових радників є:

– повна дієздатність;

– вища освіта;

– 6-місячна практика за фахом у Польщі;

– складений успішно іспит на податкового радника;

– складання присяги та внесення до реєстру Національної ради податкових радників;

– страхування цивільно-правової відповідальності податкового радника;

– дотримання вимог професійної етики.

Професія юридичного радника, як і податкового радника, є однією з професій суспільної довіри у Польщі. Юридичний радник також має право представляти інтереси своїх клієнтів в органах державної виконавчої влади та судах у галузях цивільного та сімейного права, господарського, адміністративного, кримінального права та інших галузях. Для здійснення діяльності юридичного радника особа повинна мати вищу юридичну освіту (магістр права), складений державний іспит на юридичного радника (хоча на відміну від податкового радника, альтернативою державному іспиту тут може бути наявність наукового ступеня в особі) та бути внесеною до реєстру юридичних радників, який веде Окружна палата юридичних радників [4].

Адвокатом у Польщі згідно із Законом про адвокатуру 1982 р. [5] може стати особа, яка має вищу юридичну освіту і кваліфікацію магістра права, пройшла адвокатське стажування і склала іспит на адвоката. Хоча Закон про адвокатуру у Польщі не виключає й інших альтернативних шляхів стати адвокатом. Наприклад, без адвокатського стажування особа може стати адвокатом будучи доктором юридичних наук, професором або особою, яка обіймала посаду судді, прокурора, здійснювала професійну діяльність як юридичний радник або нотаріус.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що у європейській практиці, як і в світовій, інститут податкового консультування є одним із важливих елементів податкової системи держави. Водночас, у світі існують два напрями щодо організації податкового консультування: державне регулювання та саморегулювання.

Державне регулювання поширене в Польщі, Німеччині, Австрії, Угорщині, Італії, Словаччині, Франції, Хорватії, Чехії, Португалії тощо. У цих країнах діє закон про податкове консультування та функціонує професійне об'єднання, яке підтримує діяльність податкових консультантів, а також здійснює контроль за її виконанням. Причому, членство в професійних об'єднаннях є обов'язковим, а нормативні акти таких об'єднань мають виконуватися податковими консультантами.

До країн із саморегульованим податковим консультуванням належать Бельгія, Великобританія, Нідерланди, Ірландія, Іспанія, Фінляндія, Швейцарія тощо. У цих кра-

їнах зазвичай відсутній спеціальний закон про податкове консультування. Професійні об'єднання створюються на добровільній основі, а їх нормативні документи поширюються тільки на членів такого об'єднання.

В Україні проблема становлення інституту податкових консультантів залишається дискусійною. У 2001 році в Україні була створена Спілка податкових консультантів (на сьогодні – це Всеукраїнська професійна громадська організація, що має статус повноправного члена Європейської конфедерації податкових консультантів (CFE) з 20 вересня 2013 року). Водночас з 2004 року професію «консультант з податків і зборів (податковий консультант)» введено до Державного класифікатору професій України.

Разом з тим, необхідно зазначити, що на даний час в Україні інститут податкового консультування, на жаль, не є предметом законодавчого регулювання, хоча проект

закону про податкове консультування [6] ще від 2008 р. був у Верховній Раді на розгляді.

Водночас податкове консультування в Україні є предметом діяльності юридичних, адвокатських, аудиторських та інших господарюючих суб'єктів. І можливо, питання ухвалення закону про податкове консультування не стоїть зараз так гостро, як питання національної безпеки і оборони, але, на нашу думку, рано чи пізно цей закон буде прийнятий, тому що з його прийняттям у цілому має зрости культура податкового консультування і всі учасники цього процесу отримали б вигоди від ухвалення такого закону: податкові консультанти в результаті отримають підвищення престижу професії і чіткі і конкретні вимоги і критерії до вступу до цієї професії, а отримувачі послуг в сфері податкового консультування – більш високий рівень та якість надання послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ustawa z dnia 5 lipca 1996 r. o doradztwie podatkowym. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19961020475/U/D19960475Lj.pdf> (дата звернення: 25.04 2024).
2. Krajowa Izba Doradców Podatkowych. Poznaj KIDP. URL: <https://kidp.pl/poznaj-kidp> (дата звернення: 25.04 2024).
3. Krajowa Izba Doradców Podatkowych. 23 kwietnia 15.38. Kandydaci na #doradcapodatkowy mają za sobą intensywną sesję egzaminów pisemnych. Jak im poszło? (дата звернення: 18.05 2024).
4. Krajowa Izba Radców Prawnych. Informacja o zawodzie radcy prawnego. URL: <https://kirp.pl/informacja-o-zawodzie-radcy-prawnego/> (дата звернення: 25.04 2024).
5. Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19820160124/U/D19820124Lj.pdf> (дата звернення: 25.04 2024).
6. Проект Закону України «Про податкове консультування в Україні» від 10.07.2008 р. № 2745. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF24900A> (дата звернення: 25.04 2024).